

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**LỄ CƯỚI NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA,
TỈNH LÀO CAI VÀ NHỮNG BIẾN ĐỔI
TRONG MÔI TRƯỜNG NGÀY NAY**

**Khóa luận tốt nghiệp cử nhân văn hóa
Ngành: Văn hóa dân tộc thiểu số**

Sinh viên thực hiện: CHẢO VĂN LÂM

Giảng viên hướng dẫn: TS. TRẦN HỮU SƠN

HÀ NỘI - 2010

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình đi sâu tìm hiểu và nghiên cứu “Lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai và những biến đổi trong môi trường xã hội ngày nay”, em nhận được sự giúp đỡ tận tình của người dân và các vị lãnh đạo tại địa phương, đã cung cấp những tư liệu cần thiết cho đề tài. Hơn nữa em còn nhận được sự quan tâm, động viên, khuyến khích, giúp đỡ tận tình của các thầy cô Khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, trường Đại học Văn hoá Hà Nội. Đặc biệt là sự chỉ bảo sát sao, trực tiếp của TS. Trần Hữu Sơn Giám đốc Sở Văn hoá Thể thao và Du lịch tỉnh Lào Cai để em hoàn thành tốt Khoá luận này.

Do thời gian cũng như trình độ nghiên cứu của em còn nhiều hạn chế nên trong quá trình hoàn thành Khoá luận không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Vậy, em kính mong quý thầy cô và các bạn góp ý để Khoá luận này được hoàn thiện hơn. Qua đây, em xin gửi tới thầy cô Khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, TS. Trần Hữu Sơn lời chúc sức khoẻ và lời cảm ơn sâu sắc nhất.

Em xin chân thành cảm ơn!

*Người viết
Chảo Văn Lâm*

MỤC LỤC

Mở đầu.....	7
1. Lý do chọn đề tài.....	7
2. Lịch sử nghiên cứu.....	8
3. Mục đích nghiên cứu của đề tài.....	10
4. Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu của đề tài.....	10
5. Đóng góp của đề tài.....	11
6. Bố cục của khoá luận.....	12
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI	
1.1. Khái quát về người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	13
1.2. Kinh tế truyền thống của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai	15
1.2.1. Kinh tế nông nghiệp truyền thống.....	15
1.2.1.1. Trồng trọt.....	15
1.2.1.2. Chăn nuôi.....	17
1.2.2. Kinh tế tiểu thủ nông nghiệp.....	17
1.3. Quan hệ và kết cấu xã hội của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai	20
1.3.1. Quan hệ làng (Bản).....	20
1.3.2. Quan hệ dòng họ.....	21
1.3.3. Quan hệ gia đình.....	22
1.4. Văn hoá truyền thống.....	23

1.4.1. Tín ngưỡng dân gian.....	23
1.4.2. Phong tục tập quán theo chu kỳ đời người.....	25
1.4.3. Lễ - Tết - Hội và trò chơi dân gian.....	30
1.4.4. Ẩm thực.....	32
1.4.5. Văn học nghệ thuật dân gian.....	35
1.4.6. Tri thức dân gian.....	37
Chương 2: NGHI LỄ CƯỚI CỔ TRUYỀN VÀ CÁC HÌNH THỨC NGHỆ THUẬT TRONG LỄ CƯỚI CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI	
2.1. Quan niệm và nguyên tắc hôn nhân.....	39
2.2. Nghi lễ cưới.....	41
2.2.1. Lễ so tuổi “bày nìn keng”.....	41
2.2.2. Lễ dạm ngõ “mình thô nìn keng”.....	44
2.2.3. Lễ ăn hỏi “giai tịnh đắp ón”.....	44
2.2.4. Lễ cưới “chíp xiên” “chẩu shìng ccha”.....	45
2.2.4.1. Những công tác chuẩn bị cho ngày cưới.....	45
2.2.4.2. Lễ đưa và đón dâu.....	47
2.2.4.3. Các nghi lễ để cho cô dâu và đoàn đưa dâu vào nhà.....	50
2.2.4.4. Hai bữa cơm nghi lễ trong lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim.....	53
2.2.4.5. Làm lễ “Cá nhảy” – “Bnhàu thừ”.....	63
2.2.5. Lễ lại mặt “ù ị phiên”.....	64
2.3. Các hình thức nghệ thuật.....	65
2.3.1. Nghệ thuật trong trí trong lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	65

2.3.1.1. Trang trí các địa điểm diễn ra lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	65
2.3.1.2. Trang trí trang phục lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	66
2.3.2. Nghệ thuật ngôn từ.....	69
2.3.2.1. Dân ca lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai có trên bảy mươi bài hát theo trình tự trong bữa cơm nghi lễ thứ hai.....	69
2.3.2.2. Thể thơ trong dân ca lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	70
2.3.2.3. Văn và nhịp điệu.....	71
2.3.2.4. Hình tượng.....	72
2.3.2.5. Nghệ thuật thời gian - Không gian nghệ thuật trong nghi lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	73
2.3.3. Nghệ thuật âm nhạc	74

Chương 3: BIẾN ĐỔI VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA TRONG LỄ CƯỚI CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI

3.1. Nhận xét về lễ cưới truyền thống của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	76
3.1.1. Nét đẹp trong nghi lễ cưới.....	76
3.1.2. Những hủ tục còn tồn tại trong nghi lễ cưới.....	78
3.2. Biến đổi về nghi lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai trong môi trường ngày nay.....	78
3.2.1. Biến đổi về hôn nhân và nghi lễ cưới ngày nay.....	79
3.2.2. Tiêu chuẩn chọn vợ, chọn chồng.....	80

3.2.3. Các quy tắc trong hôn nhân.....	80
3.2.4. Các nghi lễ trong hôn nhân và nghi lễ cưới ngày nay.....	81
3.2.4.1. Lễ so tuổi.....	81
3.2.4.2. Lễ dạm ngõ.....	82
3.2.4.3. Lễ ăn hỏi.....	83
3.2.4.4. Lễ cưới.....	83
3.2.4.5. Lễ lại mặt.....	84
3.3. Ảnh hưởng của nghi lễ truyền thống tới việc xây dựng đời sống văn hoá trong môi trường xã hội ngày nay của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	84
3.4. Một số vấn đề đặt ra.....	89
3.4.1. Phương hướng giữ gìn và phát huy nét đẹp trong cưới xin của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	89
3.4.2. Một số giải pháp để bảo tồn và khắc phục những hạn chế trong nghi lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.....	93
KẾT LUẬN.....	98
PHỤ LỤC.....	99
PHỤ LỤC 1: DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	100
PHỤ LỤC 2: DANH SÁCH NHỮNG NGƯỜI CUNG CẤP TÀI LIỆU.....	101
PHỤ LỤC 3: BẢN ĐỒ XÃ THANH KIM.....	102
PHỤ LỤC 4: SƠ ĐỒ NHÀ CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI.....	103
PHỤ LỤC 5: HÌNH NHẢY “WẾ SHÌNG CCHA”.....	104

PHỤ LỤC 6: HÌNH VỀ CÁC BƯỚC NHẢY CẢM ƠN.....	105
PHỤ LỤC 7: MỘT SỐ HÌNH ẢNH MINH HOẠ.....	106
PHỤ LỤC 8: DÂN CA, TRUYỆN VÀ CÂU ĐỐI TRONG NGHI LỄ CƯỚI NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI..	110
<i>PHẦN A: CHUYỆN TRAO CON DÂU.....</i>	110
<i>PHẦN B: HAI BÀI THƠ (HÁT) CHỦ NHÀ GÁI GIAO LỘC CHO HAI ĐỨA CON THÀNH HÔN.....</i>	115
<i>PHẦN C: CÁC CÂU ĐỐI MỪNG TRONG ĐÁM CƯỚI.....</i>	117
<i>PHẦN D: CÁC BÀI DÂN CA TRONG LỄ CƯỚI NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI PHẦN TIẾNG DAO ĐỎ VÀ TIẾNG QUAN HOẢ.....</i>	125
<i>PHẦN E: CÁC BÀI DÂN CA TRONG LỄ CƯỚI NGƯỜI DAO ĐỎ XÃ THANH KIM, HUYỆN SA PA, TỈNH LÀO CAI PHẦN DỊCH SANG NGHĨA TIẾNG VIỆT.....</i>	136

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc, nhiều sắc màu văn hóa. Ngoài những nét chung về văn hoá dân tộc Việt Nam, còn có những sắc thái riêng của mỗi tộc người làm nên một vườn hoa muôn hương ngàn sắc văn hoá trong sắc màu văn hoá Việt Nam.

Văn hoá dân tộc là tiếng nói chung thì thâm từ quá khứ xa xăm vọng về. Việc tìm hiểu văn hóa dân tộc phải thông qua các di sản văn hóa. Đó là trách nhiệm của thế hệ sau phải hiểu được những di sản văn hóa để từ đó có được sự tôn trọng giữ gìn, phát huy những di sản văn hoá và sự nhìn nhận bình đẳng trong văn hoá giữa cộng đồng văn hoá các dân tộc. Cùng với sự phát triển của nền văn hóa mỗi dân tộc. Hôn lễ là một hình thái quan trọng của phong tục, tập quán cũng luôn vận động biến đổi, và là mối quan tâm hàng đầu của bất cứ chế độ xã hội nào.

Lễ cưới là một việc lớn, hệ trọng của cả cuộc đời mỗi người. Trong chế độ xã hội chủ nghĩa, Nhà nước và xã hội coi việc cưới thuộc về hạnh phúc của công dân, thuộc về nếp sống xã hội, được mọi ngành, mọi người, mọi gia đình, mọi lứa tuổi quan tâm xây dựng để nó trở thành phong tục tập quán tốt đẹp. Cưới xin chiếm một vị trí quan trọng trong đời sống văn hóa Việt nói chung và từng tộc người nói riêng. Việc cưới xin đã trở thành tục lệ từ bao đời, đó là sự tiếp nối từ thế hệ này sang thế hệ khác, tạo thành dòng chảy liên tục trong đời sống con người.

Lễ cưới từ xưa vốn là một nghi lễ tốt đẹp trong đời sống của mỗi dân tộc, nó không chỉ gắn liền với đời sống tâm linh mà còn như đánh dấu một sự kiện quan trọng trong bước đường đời của mỗi con người.

Lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa là một sinh hoạt văn

hóa dân gian mang tính tổng thể, nguyên hợp. Khi tổ chức lễ cưới, cả cộng đồng đều tiến hành các hoạt động tín ngưỡng (cúng các thần linh, làm bùa phép), trang trí tạo hình dân gian (trang phục, trang trí các điểm diễn ra lễ cưới). Lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai còn phản ánh cả một bức tranh kinh tế-xã hội của tộc người. Thông qua các nghi lễ, vai trò của từng thành viên trong gia đình, dòng họ, làng bản thể hiện trong lễ cưới. Cho nên, tìm hiểu lễ cưới sẽ góp phần tìm hiểu xã hội người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Đặc biệt, suốt quá trình diễn ra lễ cưới, người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai sử dụng các bài ca hôn lễ để đối đáp, ứng sử giữa nhà trai với nhà gái, giữa những người đón dâu và người đưa dâu, thầy cúng của gia đình cô dâu và chú rể. Nội dung của các bài ca hôn lễ này là những lời cảm ơn giữa hai gia đình với nhau và cảm ơn những người giúp việc, anh em dòng họ... Ngoài ra nó còn phản ánh các huyền thoại, sự tích hình thành loài người, hình thành các nghi lễ cưới xin, cũng như quá trình thiên di của người Dao. Vì vậy tìm hiểu lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim còn góp phần tìm hiểu lịch sử tộc người, các nhân vật sáng tạo văn hoá của người Dao Đỏ. Cũng từ những lý do như trên và hơn nữa chính bản thân em là người con của dân tộc Dao nên em đã lựa chọn đề tài "*Lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai và những biến đổi trong môi trường ngày nay*" để làm đề tài khoá luận tốt nghiệp của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Người Dao Việt Nam cũng như ngành Dao Đỏ đã được một số nhà nghiên cứu đề cập tới trong các công trình nghiên cứu. Người đầu tiên nghiên cứu và giới thiệu các ngành Dao là nhà bác học Lê Quý Đôn (1726-1784). Trong tác phẩm Kiến văn tiểu lục (1778), nhà bác học Lê Quý Đôn đã đề cập đến một số nhóm người Man (Dao), người Miêu, người Cao Lan ở Tuyên Quang: "*Bảy chủng tộc*

người Man, trong ấy có ba chủng tộc xanh, tay áo rộng-Các chủng tộc này đều ở nơi địa sơn lâm, cày cấy thì đốt nương, đào hố bỏ thóc, chỗ ở nay đây mai đó không nhất định...". Lê Quý Đôn không chỉ giới thiệu các ngành Dao mà còn giới thiệu cả phong tục, tập quán địa bàn cư chú của họ. Năm 1778, tiến sĩ Hoàng Bình Chính viết tác phẩm "*Hưng hoá xứ-Phong thổ lục*" có giới thiệu qua về người Mán (Dao) ở châu Thủy Vĩ (Lào cai).

Mãi 1971, một chuyên khảo khá công phu về người Dao ở Việt Nam do Bế Viết Đăng-Nguyễn Khắc Tụng-Nông Trung-Nguyễn Nam Tiến xuất bản quán sách *Người Dao ở Việt Nam*. Cuốn chuyên khảo đề cập các vấn đề chung (dân số, tộc danh, nguồn gốc lịch sử, phân loại các ngành Dao) đến các hình thái kinh tế, sinh hoạt, phong tục, tín ngưỡng tôn giáo. Một số quan điểm học thuật cũng như các thông tin của chuyên khảo vẫn còn nguyên giá trị. Ở đây, các ngành Dao được trình bày khá toàn diện về cả lịch sử, kinh tế, xã hội và văn hoá trong đó có cả cưới xin.

Năm 1999, tác phẩm "*văn hoá truyền thống người Dao ở Hà Giang*" do Phạm Quang Hoan-Hùng Đình Quý chủ biên đã xuất bản. Tác phẩm gồm tám chương và phần kết luận đề cập tới lịch sử tộc người Dao, dân số, kinh tế, văn hoá vật chất, tổ chức làng bản, gia đình và nghi lễ, tín ngưỡng tôn giáo, văn hoá, tri thức dân gian. Đặc biệt các tác giả đã đề cập khá toàn diện nghi lễ cưới người Dao Đỏ ở chương V "*gia đình và nghi lễ gia đình*".

Tuy nhiên có một thực tế là đã có nhiều học giả quan tâm và cũng đã có những công trình nghiên cứu về nghi lễ cưới của người Dao nói chung và người Dao Đỏ nói riêng như: Trần Hữu Sơn-Lễ cưới người Dao Tuyển-NXB Văn hóa Dân tộc năm 2001; Phạm Quang Hoan-Hùng Đình Quý-Văn hóa truyền thống người Dao ở Hà Giang.... Nhưng chưa có học giả nào nghiên cứu một cách cụ thể

nghi lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai hoặc có nhưng chỉ ở mức nghiên cứu chung chung chưa thực sự rõ nét.

3. Mục đích nghiên cứu của đề tài

Mục đích của khoá luận là tập trung tìm hiểu các nghi thức, luật tục, hiểu được các giá trị tinh thần của nghi lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Qua đó thấy được sự biến đổi trong đám cưới cổ truyền và đám cưới hiện nay. Nhằm bảo tồn và phát huy vốn văn hóa truyền thống của dân tộc. Vì một dân tộc nếu không biết trân trọng những nét văn hóa tốt đẹp của mình thì chắc chắn truyền thống văn hoá của dân tộc đó sẽ mờ nhạt trong tương lai. Hơn nữa, nghiên cứu lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai nhằm góp một phần nhỏ vào việc giữ gìn bản sắc văn hóa tộc người Dao. Đồng thời thông qua nghiên cứu nghi lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai sẽ tìm thấy những giá trị thẩm mỹ, giá trị nghệ thuật, giá trị lịch sử đang ẩn tàng trong một hình thức sinh hoạt văn hoá dân gian đặc sắc của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

4. Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu của đề tài

Như đã đề cập ở đề tài, đối tượng nghiên cứu chủ yếu của khoá luận là người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Nhưng các nhóm Dao khác khoá luận cũng đề cập đến nhưng chỉ là để so sánh phong tục, tập quán với người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai mà thôi.

Do thời gian cũng như trình độ còn nhiều hạn chế nên đề tài chủ yếu tập chung nghiên cứu về nghi lễ cưới truyền thống và sự biến đổi trong nghi lễ của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai trong môi trường xã hội hiện nay.

Lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai là một hiện tượng mang văn hoá dân gian mang tính tổng thể, nguyên hợp cao, là một hệ thống có cả các thành tố nghệ thuật ngôn từ, nghệ thuật diễn xướng, nghệ thuật

tạo hình và nghệ thuật trang trí dân gian đan xen, hoà quện với nhau. Đồng thời, lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai có mối quan hệ với môi trường tự nhiên, kinh tế-xã hội-văn hoá, có ảnh hưởng chi phối sự hình thành nên lễ cưới. Lễ cưới thực sự là một hệ thống gồm nhiều yếu tố quan hệ chặt chẽ với nhau, chịu sự chi phối nhiều chiều với các hệ thống khác. Vì vậy, nghiên cứu lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai cần tiếp cận theo *phương pháp hệ thống*.

Mặt khác, như đã phân tích, lễ cưới người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai là một hiện tượng văn hoá có nhiều thành tố nghệ thuật. Người nghiên cứu muốn tìm hiểu bản chất về lễ cưới phải trải qua nhiều công đoạn, trong đó đặc biệt coi trọng công đoạn *điền dã thực địa, sưu tầm tài liệu*. Do đó, phương pháp nghiên cứu cũng phải áp dụng *phương pháp liên ngành, phương pháp quan sát tham dự* của ngành dân tộc học. Người nghiên cứu chọn hai thôn Lếch Dao và Bản Kim, xã Thanh Kim, Huyện Sa Pa và một số thôn khác lân cận để nghiên cứu và so sánh sự giống và khác nhau về nghi lễ cưới.

5. Đóng góp của đề tài

Đề tài bước đầu tìm hiểu, sưu tầm hệ thống tư liệu và trình bày một cách hệ thống các nghi lễ trong nghi lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Bước đầu định hướng việc giữ gìn và phát huy những giá trị tốt đẹp trong nghi lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Giúp các đồng chí cán bộ văn hóa xã và thôn bản tại địa bàn nghiên cứu hiểu và có biện pháp khuyến khích người dân xã Thanh Kim, huyện Sa Pa giữ gìn và phát huy những giá trị tốt đẹp trong lễ cưới truyền thống, đồng thời loại bỏ dần các yếu tố lạc hậu trong nghi lễ cưới của chính đồng bào Dao Đỏ nơi đây.

6. Bố cục của khoá luận

Ngoài phần mở đầu và kết luận, khoá luận được chia thành 3 chương:

Chương 1: Khái quát về người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

Chương 2: Nghi lễ cưới cổ truyền và các hình thức nghệ thuật trong lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

Chương 3: Biến đổi và những vấn đề đặt ra trong lễ cưới của người Dao Đỏ xã Thanh Kim, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. PGS.TS Hoàng Lương, *Văn hoá các dân tộc Tây Bắc Việt Nam* (Giáo trình sử dụng cho sinh viên khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, trường ĐHVH Hà Nội)
2. PGS.TS Trần Bình, *Văn hoá các dân tộc thiểu số vùng Tây Bắc* (Giáo trình sử dụng cho sinh viên khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, trường ĐHVH Hà Nội)
3. PGS.TS Hoàng Nam, *Văn hoá các dân tộc thiểu số vùng Đông Bắc* (Giáo trình sử dụng cho sinh viên khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, trường ĐHVH Hà Nội)
4. Nguyễn Ngọc Thanh, *Trang phục các dân tộc Việt Nam*, NXB Văn hoá dân tộc. Hà Nội 1994.
5. Bế Viết Đăng, Nông Trung, Nguyễn Khắc Tụng, Nguyễn Nam Tiến, *Người Dao ở Việt Nam*, NXB Văn hoá dân tộc. Hà Nội 1971.
6. *Thực trạng hôn nhân của các dân tộc miền núi phía Bắc*. Tạp chí dân tộc học số 2. Hà Nội 1991.
7. Nguyễn Khoa Điềm, *Giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc*, NXB Văn hoá dân tộc. Hà Nội 1994.
8. Nguyễn Văn Huy (chủ biên), *Bức tranh văn hoá dân tộc Việt Nam*, NXB Giáo dục. Hà Nội 1998.
9. Trần Hữu Sơn, *Sách cổ người Dao-Tập 1, 2*, NXB Văn hoá dân tộc. Hà Nội 2009.
10. Trần Hữu Sơn, *Lễ cưới người Dao Tuyển*, NXB Văn hoá dân tộc. Hà Nội 2001.